

Kommentarer till lagrådsremiss

Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset (STR-T) har nu läst lagrådsremissen och är i stort sett positiva till innehållet. Det finns några kritiska punkter som vi vill lyfta upp för er i detta sammanhang och som vi hoppas att ni kan fundera lite extra kring och åtgärda om möjligt nu innan propositionen offentliggörs. För STR-T är det viktigast att satsningarna och åtgärderna blir väl genomtänkta och noga övervägda. Det är därför av mindre betydelse om t.ex. propositionen rent tidsmässigt kommer något senare än angivet.

Kommentar 1:

Det som gläder oss allra mest är att varieteterna finns nämnda på flera ställen. Det är i linje med vår egen språkpolicy i STR-T som säger att; ”*STR-T främjar och utvecklar meänkieli både i tal och skrift. Vi äger förståelse för de lokala varieteterna som tillämpas. Vi utvecklar språket i samverkan med språkbrukare och myndigheter*”.

Ur lagrådsremissen kan man läsa att;

Sid. 63 ”Med de uppräknade språken anges även varieteter av dessa språk.”

Sid. 122 ”Med de uppräknade språken avses även varieteter av dessa språk”.

Detta är en oerhört viktig markering från statens sida att alla varieteter är lika mycket erkända. Detta påverkar också hela kedjan - lärarutbildning, läromedel och undervisning där det egna modersmålet (om sådant finns) hamnar i fokus, vilket är mycket viktigt för identiteten. Det absolut viktigaste nu är att denna formulering följer med överallt, närmast till lagrådsremissen för språklagen och till framtida formuleringar i regleringsbrev till t.ex. Skolverket då det gäller produktion av läromedel på alla varieteter. Denna formulering är ett mycket viktigt tillägg och saknas i den nuvarande formuleringen i regleringsbrevet till Skolverket.

Det finns en som vi ser det onödigt definition/specifikation som kan tolkas felaktigt då lagrådsremissen helt plötsligt på sidan 126 definierar samiska specifikt utan att i samma anda nämna andra språk än just samiska och dess varieteter.

Sid. 126 ”Rätten att använda finska, meänkieli eller samiska gäller oavsett om den enskilde är svensk eller utländsk medborgare. Rätten är inte heller beroende var den enskilde är bosatt. Med samiska avses alla varieteter av samiska och används i förvaltningsområdet, såsom nordsamiska, lulesamiska, och sydsamiska. Den enskilde har rätt att välja vilken varietet av samiska som han eller hon vill använda”.

Här reagerar vi på att samma neutrala inställning som tidigare används i lagrådsremissen inte tillämpas ”Med de uppräknade språken avses även varieteter av dessa språk”. Kan man inte omformulera satsen på sidan 126 så att det framgår att man inte enbart menar de samiska varieteterna utan varieteter i de minoritetsspråk som har varieteter?

Denna sats (utan kommentar om varieteter i andra språk) kan tolkas. Det är onödigt att ge tolkningsutrymme om vi kan undvika det i denna något känsliga fråga för meänkieli, och som vi också förstått inte är okomplicerad i samiskans fall. Den allmänna sats som finns på sidan 63 och 122 om varieteter är en bra markering från statens sida och skulle även behöva finnas med här, att lagstiftningen innebär alla varieteter. Behöver man definiera överhuvudtaget undrar vi?

Kommentar 2:

Vi utgår ifrån att i en lagrådsremiss bör alla lagändringar synas. Det som oroar oss djupt är att det inte framgår om det blir någon lagändring då det gäller lagen om god ortnamnsned. Målsättningen är given, bra och tydlig, men skälet idag till att Lantmäteriverket inte utreder gamla ortnamnsbelägg och att Vägverket inte skyltar mer på meänkieli är just att lagen om god ortnamnsned inte kräver detta då meänkieli inte nämns där. (Kontrollera den tryckta versionen av utredningen om meänkielis situation av Kuoppa, se sidan 48). Observera att lagen definierar idag ”svenska, samiska och finska namn”, inte meänkieli. Är det verkligen meningen att Lantmäteriverket ska utreda gamla ortnamnsbelägg och Vägverket skylta mer på meänkieli om inte lagen definierar detta?

Kommentar 3:

När vi läser texten störs vi av det faktum att det ingenstans står att remissinstanserna från alla språknämnder (förutom den samiska internationella) inte existerar längre. I och med att språkfrågan generellt sett i alla språk är föremål för diskussion finns här en anledning till en markering att remissinstanserna från språknämnderna inte existerar. Alla språknämnder lades ner i och med SOFIs nya utformning, se sid. 30 för att nämna något exempel på en språknämnd som längre inte existerar. Däremot markeras det tydligt då remissinstanser anges då det är fråga om gamla SOFI, Språk och folkminnesinstitutet, så heter den numera Institutet för språk och folkminnen.

Sid 63. Vi förstår överhuvudtaget inte varför språkrådet har kommentaren ”numera Institutet för språk och folkminnen” då språkrådet aldrig varit någon egen myndighet. Språkrådet kom till som en avdelning i och med det nya SOFI, Institutet för språk och folkminnen.

Kommentar 4:

Förutom avsaknaden av ändring i lagen om god ortnamnsned så är vi både förvånade och oroade över det faktum att Stockholm ensam kommer att ha uppföljningsansvar för meänkieli. Att uppföljningsansvaret för finska hamnar vid Länsstyrelsen i Stockholm är logiskt eftersom 35% av finländarna bor i det området i det nya förvaltningsområdet. Att uppföljningsansvaret

för samiska hamnar på Sametinget är också logiskt eftersom Sametinget finns på flera orter i förvaltningsområdet. Kopplingen meänkieli och Länsstyrelsen i Stockholm finns inte och måste skapas, t.ex. med någon tjänst i Stockholmstrakten långt från nuvarande förvaltningsområdet i meänkieli. I fallet meänkieli ser vi det som mycket ologiskt och onödigt att placera uppföljningsansvaret i Stockholm då området i södra Sverige inte ens är förvaltningsområde för meänkieli och måste antagligen börja om från början och skaffa sig kunskap om meänkieli.

Länsstyrelsen i Norrbotten borde ha ingått i uppföljningsansvaret och rent praktiskt fått sköta frågan också då Länsstyrelsen i Norrbotten har tillsynsansvaret. Nej, vi tycker att detta bör ändras innan det verkställs. Istället för att bygga ut kompetensen vid Länsstyrelsen i Stockholm i fallet meänkieli borde man organisatoriskt ha sett en möjlighet i att Länsstyrelsen i Norrbotten deltar i Stockholm. Länsstyrelsen i Norrbotten har mycket god kunskap och kompetens i frågan på alla plan i meänkieli, språk, folkminnen, kultur och traditioner. Remissinstanserna är heller inte entydiga i denna fråga mer än på punkten att tillförs ansvaret på en så måste resurser till för att jobbet ska kunna utföras. En hel del remissvar markerar också att uppföljningsansvaret för meänkieli bör ligga i Luleå.

Vårt förslag är att tilldela medel till resor på Länsstyrelsen i Norrbotten istället och låta dem delta i uppföljningsarbetet för meänkieli från Luleå vid Länsstyrelsen i Stockholm eftersom de redan har kompetens i frågan. Även om det finns organisatoriska vinster med att ha allt ansvar på ett ställe finns det en stor risk att stockholmarna är alldeles för långt borta från meänkieli-fältet. Det hjälper tyvärr inte med att andra myndigheter hjälper till så gott de kan. Här tror vi att man tänker att det finns stora likheter för finska och meänkieli, därför samkör man dem på samma ställe. Att jämföra finska och meänkieli på detta sätt är givetvis inte bra om det görs, det finns en risk att man inte behandlar meänkieli och finska separat. Vi är medvetna om att inför minoritetsspråkslagstiftningen förekom en diskussion om att likställa meänkieli och finska. Inriktningen förändrades efter en dialog med bland annat STR-T, därför anser vi att det är av yttersta vikt att meänkieli och finska behandlas separat. Om det inte blir fråga om nya anställningar i fallet meänkieli vid Länsstyrelsen i Stockholm krävs det enorma utbildningsresurser till Länsstyrelsen i Stockholm så att det inte följer upp meänkieli som "något långt där borta, något avlägset och som vi inte vet riktigt vad det är och har heller inte tid att besöka området". Vi är bekymrade på denna punkt då det gäller meänkielis framtid och uppföljningsansvaret. Det vore önskvärt att hitta en alternativ lösning till detta, åtminstone om det rent organisatoriskt går att låta Länsstyrelsen i Norrbotten sköta meänkieli från Luleå med dagens moderna teknik med videokonferenser och dylikt samt några flygresor till Stockholm från Luleå några gånger per år. Kan man tänka sig att börja så och ändra på det längre fram vid behov? Det optimala för STR-T är givetvis att hela uppföljningsansvaret borde sortera under Länsstyrelsen i Norrbotten, men om inte det är möjligt kan kompromissen ovan tillämpas. Det är betydligt bättre lösning än att Länsstyrelsen Stockholm ensam har ansvaret.

Kommentar 5:

Vuxenutbildning nämns i förbifarten i lagrådsremissen. På sid 24 nämns Tornedalens folkhögskola.

Sid 34, ”[...]och motsvarande insatser skulle behövas för att stärka enskildas kunskaper i [...]meänkieli.

Ja, det är viktigt att stärka enskildas kunskaper i meänkieli. Men vår fråga till er är varför kan vi inte se några som helst konkreta planer på satsningar på vuxenutbildning på folkhögskolenivå vid Tornedalens folkhögskola, som enligt Kuoppas utredning och våra egna förslag förslås få medel för att kunna bli det meänkieli-centra för vuxenutbildning som behövs? Det är givetvis så att även vuxna meänkieli-talande har aldrig fått chansen att lära sig att läsa och skriva på meänkieli. Vi blir lite bekymrade då samiskan ofta lyfts upp som det enda konkreta exemplet som har behov av alfabetiseringsmedel. Det viktigaste för meänkieli är dock i första hand att öka folkhögskolans resurser och i andra hand på längre sikt att tillsätta något motsvarande stöd som finns för samiskans del då det gäller alfabetiseringsmedel.

Kommentar 6:

När det gäller språkvård så är vi mycket glada över att meänkieli nämns särskilt. Vi vill dock ytterligare en gång markera att handlar det om nuvarande fördelningssätt så finns det behov av två sorters språkvårdande medel för meänkieli. Dels medel för att faktiskt kunna anställa två nya personer (= lönekostnader) och dels medel för faktiska språkvårdsinsatser som idag genom anslag 47:1. En höjning av enbart språkvårdande medel genom anslag 47:1, utan fler tjänster till institutets rambudget ger mycket lite. Det här kan i och för sig vara en organisatorisk fråga hur man väljer att definiera anslag 47:1, men lönekostnader brukar vanligtvis antagligen komma via en höjning av det totala ramanslaget och inte genom särskilda riktade anslag till olika ändamål. Sammanfattningsvis då, både konkreta språkvårdsmedel för att faktiskt konkret kunna göra något och medel till att faktiskt kunna anställa två nya personer. Det här måste gå hand i hand, inte var för sig eller bara det ena eller det andra.

Vår tidigare insända prioriteringslista gav också en möjlighet för er att göra språkvårdssatsningen i en tvåstegsmodell där först medel för en anställd beviljas + en höjning av språkvårdsmedel och mer medel senare för ytterligare en anställd + ytterligare språkvårdande medel. Den optimala effekten skulle man givetvis få om två nya anställda kunde anställas direkt och mer konkreta språkvårdsmedel skulle finnas för att kunna göra konkreta språkvårdande satsningar.

Kommentar 7:

När det gäller skolan så pratar man i regel om modersmålsundervisning då det gäller nationella minoriteter, även i denna lagrådsremiss. Diskussionen om språkval och att kunna välja meänkieli inom ramen för moderna språk och också i bästa fall få extrapoäng till universitet för språkstudier på samma sätt som i andra moderna språk, vore givetvis det optimala. Det här är inte ett antingen eller förfarande utan både och, alltså möjligheter att både läsa meänkieli som modersmål och språkval.

Pajala kommun har för närvarande ingen elev som läser meänkieli i årskurserna 7-9. Det här innebär att nästan en hel årskull kan sakna och kommer att sakna meänkieli som sitt modersmål. Att ha möjligheten att inom gymnasieskolan börja med ett nytt språk och välja meänkieli som språkval, istället för t.ex. nybörjartyska, tror vi behövs för att rädda meänkielis framtid i skolan. Enbart alternativet modersmålsundervisning räcker inte.

Detsamma gäller i grundskolan, att kunna välja meänkieli som språkval i årskurs 7 som vilket modernt språk som helst och sedan fortsätta i gymnasiet på samma sätt med språkval, men då som fortsättningsspråk, saknas som vi ser det. Vi önskar att ni utreder detta lite närmare och se över vilka möjligheter det finns att läsa minoritetsspråk som språkval + få extra högskolepoäng för studier i nationella minoritetsspråk som språkval vid gymnasiet. Det senare, extra högskolepoäng skulle vara moroten att faktiskt välja språkstudier i meänkieli.

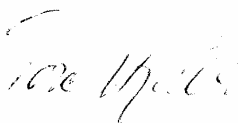
Kommentar 8:

När det gäller frågan om läromedel så anser vi att det mycket viktigt att Skolverket i sina framtida regleringsbrev har en formulering som är tydlig: läromedel behöver publiceras på alla de befintliga varieteterna. Sameskolstyrelsen har redan idag en miljon extra för utveckling och produktion av läromedel för de samiska varieteterna, detta framkommer på sid. 107 i lagrådsremissen. Detta krav borde givetvis finnas även för Skolverket som en självklarhet.

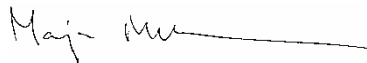
Kommentar 9:

Att lärarutbildningen inte finns mer konkretiserat här är förståeligt eftersom den är på remissrunda just nu. Markeringen av staten i denna lagrådsremiss att alla varieteter är erkända påverkar givetvis den kommande lärarutbildningen för meänkieli mycket positivt.

Dag som ovan

Tore Hjorth
Ordförande, STR-T

Maja Mella
Verksamhetsledare, STR-T